

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L		A P A R E		REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA	
Pe an, în România	30 lei	De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet		București, CALEA RAHOVEI—5	
6 luni	16 "			Lângă Palatul justiției	
3 luni	8 "			TEL EFON No. 748	
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni		Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte			

S U M A R

Cum trebuie să înțelegem educațiunea juridică, de d-l N. Titulescu;

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ:

Curtea de casație, secția I: *Primăria Constanța cu Ioana Bojan și Polizu Micsunesti*;

Tribunalul Botoșani: *Moștenitorii def. Al. Carp cu Ministerul de finanțe*;

JURISPRUDENȚĂ STRAINA:

Curtea de apel din Gând: *Stuart contra lui Focket, cu o Observație, de d-l D. Alexandresco*;

Atragem toată atențiunea cetitorilor noștrii asupra interesantului articol ce publicăm mai jos, datorit penei d-lui N. Titulescu, laureat al facultăței juridice din Paris, care cu incepere de astăzi va face parte din Comitetul nostru de redacție, și care va suplini pe Directorul nostru d-l D. Alexandresco, la catedra de drept civil de la Universitatea din Iași. Lecția de deschidere d-sa o va face luni 28 ale corenteii.

Cum trebuie să înțelegem educațiunea juridică

Știința dreptului, care multă vreme a fost o simplă exegesă, începe a-și revendica caracterul ei fundamental de știință socială. Legea, în care se credea odată că se resumă toată reglementarea raporturilor de drept ale unei societăți, nu e azi de cit o vorbă, care-i departe de a ne spune câtă mobilitate, câtă diversitate, câtă viață e într'un organism juridic!

Analog cu aceste schimbări în conceperea dreptului, rolul jurisconsultului nu mai poate fi acelaș ca înainte.

A pretinde titlul de jurisconsult astăzi pentru că cunoști bine contextura legislativă a unei țări și alta nimic, înseamnă a permite intrarea în corpul nostru medical, medicilor din comediiile lui Molière!

Cum trebuie să apară dreptul adevăratului savant, care-i direcțiunea cea mai științifică și cea mai utilă ce trebuie să dăm educațiunei noastre juridice, față de actuala stare a spiritelor, e chestiunea, la care vom căuta a răspunde, în rindurile ce urmează:

Înainte de toate, o noțiune cit se poate de clară asupra naturii științei în al cărui studiu se intră, se impune aci ca și ori unde.

Dreptul e o știință socială, de oare ce obiectul său e să determine raporturile dintre membrii unei societăți, așa cum ele trebuie să se petreacă, pentru ca conviețuirea—cerută în numele interesului fie-căruia—să fie posibilă.

Ori-ce regulă, care, sub o sancțiune exterioară, tinde către acest scop e o regulă de drept, fie ea consemnată într'un text formal, fie ea nescrisă, dar admisă de toți.

Legea nu e de cit o probă scrisă a unei părți din drept; ea nu e dreptul însuși.

Dar dacă dreptul e în așa strinsă legătură cu starea socială, cea mai mică schimbare în societate, aduce după sine o modificare a prescripțiilor juridice. Dreptul ne apare atunci ca ceva extrem de mobil; și nimic mai just, căci în mobilitatea lui continuă se traduce mobilitatea organismului social, viața socială.

Și aceasta e atit de adevărat în cit în sociologie, școala pozitivă, socotind imposibilă perceperea vieții sociale în profunziunea ei pe cale directă, se mulțumește a înregistra schimbările prescripțiilor juridice, în cari se materializează viața socială chiar.

Mobilitatea dreptului, consecința a caracterului său de știință socială e primul lucru, de care trebuie să ne pătrundem, în studiul științei noastre.

Dar mobilitatea dreptului e departe de a fi aparentă pentru profani: cum interesul general cere ca regulile juridice admise la un moment dat să fie precise, netede pentru a evita arbitrarul, dreptul se cristalizează într'o formulă scrisă numită *lege*. Or această *probă* a majorității prescripțiilor juridice, legea, rămâne multă vreme aceeași; și ea formează primul obiect al investigațiilor celui care se consacră dreptului; de unde, dacă nu e prevenit, el trage două concluziuni: 1) dreptul e legea și alt nimic; 2) dreptul e fix, imobil.

Contra acestor două neadevăruri, la cari *fatal* ajungem, dacă abordăm direct studiul legii scrise—explicațiunea codurilor—, ne previne cunoașterea naturii intime a științei juridice, priceperea însemnătății caracterului social ce ea prezintă,

Rămâne deci demonstrat că a se pătrunde de mobilitatea dreptului, e prima grijă ce trebuie să aibă jurisconsultul, prima direcțiune ce trebuie să dăm educațiunii noastre juridice.

Cum vom realiza noi această cerință capitală, cum ne vom convinge mai ușor și mai cu folos de caracterul social, mobil al dreptului?

Prin studii de *istoria dreptului*.

A cunoaște evoluțiunea dreptului societăților trecute, nu înseamnă a face archeologie juridică—cum din nenorocire cred mulți—ci înseamnă a fi adinc pătruns de caracterul științei ce practicăm, a avea sub ochi în orî ce moment proba că dreptul e o știință a vieții; ceea ce uită prea des mulți din cei ce—fără această pregătire—aplică zilnic legea!

Ca obiect de studii istorice, pină azi, ocupă incontestabil primul rang, *dreptul roman*, atît perioada existenței sale e de lungă: 13 secole, atît colecția probelor lui scrise, e de bogată.

A fi bun romanist înseamnă deci pentru mine a fi bun sociolog, și ca atare în excelente dispozițiuni pentru a face un perfect practician al legii de azi.

Dar o explicare: eu nu denumesc romanist pe acela care cunoaște toate controversalele cu petetia lui Gaius, Ulpian sau Papinian, mulțumindu-se a comenta Institutele sau Pandectele lui Justinian. Pentru mine, romanist deșteaptă ideia de filosof; pentru mine romanistul e acela care, bazîndu-se pe texte sigure, poate să facă să se desfășure înaintea ochilor magistrala evoluție a dreptului roman spre progres, arătîndu-mi la fie-care pas cum instituția juridică era condiționată de o anumită nevoie, cum aceasta schimbîndu-se, paralel cu ea se schimba dreptul!

Și de alt-fel eu nu concep studiul dreptului roman de cît sub unghiul istoric, iar nici de cum sub unghiul dialecticel—cum vor atîția!

Studiile istorice au convins pe viitorul jurisconsult că știința lui e socială, mobilă, că materialul lui de investigație e în continuă stare de schimbare.

Dar el trăește într'o epocă, cînd, cum am spus, dreptul e în mare parte cristalizat în formule precise, în legi. Studiile istorice l'au convins că legile epocii lui sînt numai o față a dreptului în general, a acestui *perpetuum mobile*; dar nu e mai puțin adevărat, că dreptul epocii lui, dreptul care îl interesează mai de aproape, cel pe care l va practica sunt legile sub care trăește și că pentru aplicarea lor cît mai inteligentă, a avut el nevoie să se convingă de natura științei juridice în general.

Care sînt recomandările ce putem face pen-

tru priceperea dreptului prins într'un moment de imobilitate, dreptul „static“?

Un lucru de care trebuie să ne ferim de la început e să credem — *chiar pentru epocă în care trăim* — că tot dreptul e cuprins în lege.

Am avut grija să spun că legea e proba unei părți a dreptului; și acesta e cu atît mai adevărat cu cît legea e mai veche.

Cristalizarea dreptului în lege, imobilizarea lui aparentă, e un non-sens ce nu justifică de cît nevoia de a înlătura arbitrariul; și pentru a împăca cu această nevoie caracterul mobil al dreptului, ar trebui ca reglementările legiuitorului să fie foarte dese; la o schimbare în structura socială, să corespundă *imediat* o schimbare în cod; aceasta ar fi idealul. Dar în realitate, lucrurile se petrec alt-fel: între momentul cînd legea a încetat de a corespunde nevoii sociale, și între momentul cînd noua nevoie a devenit destul de puternică pentru a motiva o schimbare legislativă, trece o bucată de timp, de multe ori foarte îndelungată, în care dreptul a depășit cadrul legii, și-a croit singur drumul pe care un legiuitor neglijent n'a vrut să i-l facă.

Aceste considerante ne explică enorma importanță, ce ia jurisprudența în studiul dreptului static. Silit a nu denega dreptatea judecătorul (art. 2 Cod. civil) e chemat de multe ori a face pe legiuitorul. Cîte principii de drept stabilite, numai prin puterea tribunalelor!

Sunt spirite care depling starea unei societăți, a cărui drept trebuie căutat în mijlocul confuziunii și contradicțiunii hotărîrilor judecătorești! E just că dreptul jurisprudențial se *stabilește* numai cu încetul; dar cîtă flexibilitate, cîtă armonie cu necesitățile zilei nu prezintă el.

În studiul dreptului static, deci trebuie — sub pedeapsă de strîmtoare în vederi—să adăogăm la regulile legii, opera jurisprudenței; ceea ce înțeleg din ce în ce mai mult autorii recenți!

Materialul investigațiunilor dreptului static găsit, ce metodă trebuie urmată în înlănțuirea ideilor juridice, ce normă respectată în determinarea sensului regulilor ce se studiază.

Intru ceea ce privește prima întrebare, să ne ferim de tot ce e catalogare făcută de legiuitor. Rolul lui e să ne dea cele mai apropiate reguli de conduită socială, iar nu și a ni le oferi în tablourile raționale.

Legătura între diferitele reguli de drept, căutarea principiului superior la care ele răspund, e opera omului de știință, a cărui spirit nu poate pricepe perfect dispozițiunile ce studiază, pînă cînd nu le grupează în categorii raționale.

De aceea singura metodă ce se poate preconiza în educația juridică, relativ la dreptul static,

singurul mijloc de a transporta în domeniul dreptului static, viața dreptului dinamic e : *generalizarea*.

Ea însuflețește organismul fără viață ce e un cod ; ea e legătura spirituală de care vorbește Goethe, în Faust :

Dan hat er die Teile in seiner Hand
Fehlt leider nur *das geistige Band*.

Se vede de aci ce greșeală comitem, ce lipsă de principii mărturisim, când silim prin programele noastre universitare, pe cei ce se consacră dreptului să facă trup cu codurile noastre, în care nu domnește și nu trebuie să domnească de cât empirismul.

Generalizarea, reducerea întregului drept static la cite-va idei care 'l explică tot, disting pe adevăratul jurisconsult, de obișnuitul «om de drept».

Și folosul generalizării, superioritatea omului de știință asupra simplului practician e incontestabilă în drept.

În domeniul științelor sociale, în general, în drept în special, nu există deosebire între teorie și practică, cum se întâmplă în chimie de pildă.

Cel mai bun practician în drept va fi acela care va fi mai luminat asupra naturii sociale a dreptului, va fi acela deci care va fi un mai bun teoretician.

Nici o dată el nu va sacrifica interesele semenilor săi unei construcțiuni mintale, abstracte, de care dreptul, știință de fapte pozitive, nu trebuie să ție seamă.

Dar aceasta reese și mai bine din examenul întrebării a doua ce ne ocupă : cum trebuie să interpretăm dispozițiunile juridice ?

În orî ce grup social e un factor : guvernămîntul, care stabilește norme obligatorii pentru toți, și care e singur suveran a decide asupra oportunității dispozițiunilor ce ia. Dar printre aceste norme de conduită, unele sunt formale, altele dubioase. Primele trebuiesc aplicate *tale quale* și aplicarea lor literală, orî cât ar fi de rea socialmente, se impune tot în virtutea unui interes social : acela de a asigura puterea guvernămîntului, de a 'i menține prestigiul față de membrii comunității ; acest draconism necesar se numește *respectul legii*.

Dar cînd dispozițiunea e dubioasă, numai poate fi vorbă de prestigiu de menținut, de respect al legii, în sens draconic. Atunci rolul judecătorului din mecanic ce era până aci, devine foarte personal. El e arbitru chemat a satisface o nevoie socială, și el va trebui s'o iea în seamă, să-i dea satisfacția ce ea cere, *adaptându-i* dispozițiunea dubioasă. Cu cât judecătorul va asculta mai cu atenție nevoile ce-l solicită, cu cât le va adapta mai bine dispozițiunile codurilor, cu atât va fi un mai bun practician, un factor mai folositor so-

cietății. Și el își va îndeplini opera lui de adaptare mai cu succes, cu cât va fi mai pătruns de natura mobilă a dreptului, de natura lui socială.

Convins că dreptul umblă, că cristalizarea legislativă nu e motivată de cât de interesul social, el nu o va întoarce nici o dată contra acestui interes, de cât în rarele cazuri cînd i-o ordonă așa numitul : respect al legii.

Dar, a necunoaște o nevoie, pe motiv că «dacă legiuitorul ar fi statuat așa ar fi făcut, avînd în vedere spiritul dispozițiunilor lui» e un non-sens atît de mare, în cât groază îți inspiră situațiunea sărmanilor justițiabili, dați pe mîna unor judecători cu asemenea concepții !

Și totuși, aceasta e ideea curentă predicată în interpretare, de toți acei cari cred că educațiunea juridică nu e alta de cit o înregistrare de soluții !

Și grație ignoranței nefaste a teorii juridice, așa cum ea trebuie înțeleasă, datorim noi acele hotărîri judecătorești, cari constituiesc, după frumoasa expresiune a d-lui Alexandresco, «crime de lèse-umanitate».

Pentru a nu cădea în păcatul acela, pentru a ști «a interpreta» omenește ⁽¹⁾ e nevoie de o educație juridică îngrijită, a cărei direcție am căutat a stabili în prezentul articol, și pe care e vorba să o resumăm :

Interpretarea științifică și prin urmare umanitară a dreptului constituind finalitatea educațiunii juridice, aceasta trebuie să fie călăuzită de următoarele adevăruri fundamentale :

1. *Dreptul e o știință socială, deci în perpetuă mobilitate ; de unde : necesitatea studiilor de istoria dreptului în educația juridică ;*

2. *Codificarea nu împiedică evoluția dreptului ; alături de dreptul din lege, se desvoltă un drept cutumier ; de unde : importanța jurisprudenței în educația juridică ;*

3. *Legile și jurisprudența n'avînd alt scop de cit a ne da materialul dreptului static, catalogările legiuitorului nu trebuiesc luate în considerație ; de unde : generalizarea omului de știință, singura metodă de studiu a dreptului static.*

Educațiunea juridică trebuie să se mărginească aci, trebuie să tindă numai către o interpretare umanitară și alta nimic ?

Aceasta e un minimum, indiscutabil, și n'ar trebui să existe om de drept care să nu-l posede.

Dar—după mine unu'—elitei juridice se cere și mai mult : a ști că dreptul evoluează paralel cu nevoile sociale e un adevăr ce trebuie să posede

(1) Ca o interesantă încercare de interpretare, care rupe cu clasică și fatala «intenție a legiuitorului», e recentul studiu al d-lui A. I. Suciul : *Combaterea teorii statutare în dreptul român. Vezi Dreptul*, 20 Martie 1905.

orî cine să consacră acestei științe ; dar elita juridică trebuie să meargă și mai departe : *ea trebuie să cunoască însuși principiul superior care călăuzește această evoluție*. Raționalizarea dreptului e un *plus* pe care-l putem pretinde — credem — spiritelor alese.

Un autor, d-l Drăghicescu, în două articole, pe care le recomandăm mult citirii, (*Dreptul* din 2 și 5 Decembrie 1905), face din raționalizarea dreptului obiectul sociologiei, și lasă deci jurisconsultului numai sarcina de a cunoaște materialul juridic.

Eu revendic însă pentru *adevăratul* jurisconsult, rolul chiar ce d-l Drăghicescu asemnă sociologului ; titlul de jurisconsult, îl rezerv numai aceluia, care pe lângă educația juridică ast-fel cum o înțeleg, mai poate și *raționaliza* întreg dreptul, explicându-mi pentru ce o instituțiune juridică nu putea fi alt fel de cum e și arătându-mi cum fatal va trebui să fie.

Raționalizarea dreptului e deci ultima preocupare ce trebuie să călăuzească educația juridică ; după cum ea a făcut să nu obiectul cercetărilor unei persoane, dinsa e înscrisă în lista jurisconsultilor său a simplilor juriști.

Nicolae I. Titulescu

Laureat al facultății de drept din Paris

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, Secția I

Audiența de la 13 Octombrie 1903

Președenția d-lui CH. PHERECHYDE, Președinte

Primăria comunei Constanța cu Ioana Boțan și Polizu Mihai Micșunești

Poprire.—Creanță privilegiată.—Dacă terțiul propriu poate contesta natura și privilegiul creanței.—Art. 123, 409 și 410 Pr. civ. ; art. 1729 Cod civil).

Numai debitorul, sau un creditor al său ce ar pretinde un rang privilegiat, poate contesta natura și privilegiul creanței în baza căreia s'a făcut o poprire nu însă și terțiul propriu.

Decisiunea 409/903. — Respins recursul făcut de Primăria comunei Constanța, contra sentinței Tribunalului Ilfov, s. III cu No. 598/902, în proces cu Ioana Boțan și Polizu Mihai Micșunești.

Curtea,

Ascultînd citirea raportului făcut în cauză de d. consilier Ciru Oeconomu ;

Pe d. avocat Al. Belcik din partea recurentei Primăria comunei Constanța în desvoltarea motivelor de casare ; și

Pe d. avocat Moșoiu în combateri.

Deliberînd,

Asupra motivelor de casare invocate :

I. •Violarea art. 123 al. 1 Pr. civ. În expunerea făcută prin sus citata sentință, nu se specifică calitatea intimatului D-na Ioana Boțan, care figura în instanță ca creditoare urmăritoare a D-lui Polizu, ceea ce legea o cere în mod formal ;

II. •Exces de putere și violarea art. 409 și 410 Pr. civ. și art. 1729 C. civ.

•Tribunalul săvîrșește un exces de putere, cînd admite ca dovadă indiscutabilă cambia, pentru probarea datoriei, derivînd din preținse alimente, fără a obliga pe creditoarea popritoare să probeze că datoria constatată în cambie, este din acele prescise de art. 1729 C. civ.—Trib. face o greșită aplicare a art. suscitată, căci acest text de lege, limitează datoria alimentară numai la 6 luni ; ceea ce în instanță, nu s'a stabilit cu nimic, iar instanța de fond, admite ca probată origina datoriei.

III. •Violarea art. 332 Pr. civ. Tribunalul impune comunei apelante proba negativă că, datoria n'ar fi alimentară, pe cînd principiul că, apelul este devolutiv, este formal consacrat în art. 332 Pr. civ. ; că prin urmare, creditoarea urmăritoare, era obligată a proba datoria și pretinsul privilegiu, derivînd din alimente date debitorului.

Avînd în vedere că se constată din sentința supusă recursului, că Ioana Boțan, intimată azi în recurs, creditoare cu o hotărîre definitivă, a lui Polizu M. Micșunești, pentru suma de 999 lei 50 b., datorită pentru alimente, a făcut poprire în miinele Primăriei orașului Constanța, pe sumele ce numitul său debitor avea să primească ca salariu, pentru funcțiunea de primar ce ocupa ; că, ambele instanțe de fond au validat această poprire ;

Considerînd că din momentul ce poprirea s'a făcut în baza unei hotărîri definitive, din care se constată că intimata Ioana Boțan este creditoare a lui Polizu M. Micșunescu, pentru o sumă datorită din alimente, nu mai poate fi vorba de nearătarea calității intimatului Ioana Boțan și nici se mai putea pune în discuțiune privilegiul creanței ca derivînd din alimente, după cum se pretinde azi de recurenta primărie, prin motivele de casare invocate ;

Considerînd că Primăria n'are nici calitate pentru a contesta natura creanței și a susține că ea nu provine din alimente, chestiune care nu s'ar fi putut invoca de cît de debitor, sau de un creditor al său, care ar pretinde un rang privilegiat ;

Considerînd că ast-fel fiind, aceste motive se găsesc neîntemeiate ;

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul, etc.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI BOTOȘANI

Audiența de la 5 Martie 1905

Președenția D-lui M. I. C I U L E I, Președinte

Sucesorii defunctului Al. Carp cu Ministerul de Finanțe
Sentința civilă No. 84

Contracte de asigurare asupra vieții.—Dacă e supus la taxa de înregistrare în caz de moarte a asiguratului.—Creanța alimentară a soției văduve în cursul anului de doliu.—Creanța dotală consistînd în obiecte mișcătoare prețuite prin contractul de căsătorie.—Dacă ambele creanțe se deduc din activul succesiunii.—(Art. 31 al. 3 și 63 l. timbrului ; art. 1245 și 1279 C. civ.).

1. Contractul de asigurare asupra vieții, fiind un contract complex și sui generis, e supus în legislațiunea română, ca și în cea italiană, numai la plata taxii timbrului proporțional de 50 bani 0/0 cerut de art. 31 al. 3 l. timbrului, atare contract, în caz de moarte a asiguratului, nu poate fi supus și la plata taxei de înregistrare prevăzută de art. 46 l. timbrului, nici asupra vîrsămintelor, pentru că vîrsămintele devin proprietatea asiguratorului, din momentul depunerii lor, și nici asupra beneficiului pentru că acesta constituie un drept aparținînd exclusiv beneficiarului din momentul morții asiguratului, așa că a-

ceastă creanță nu se poate susține că face parte din patrimoniul defunctului, spre a fi supusă taxelor prevăzute de acest din urmă articol.

2. Dota consistind în obiecte prețuite prin contractul de căsătorie devine, în lipsă de stipulațiune contrarie, proprietatea bărbatului, care conf. art. 1245 C. civ. rămâne debitor de prețul lor. Această creanță urmează a fi dedusă din activul succesoral, ca una ce constituie o datorie a succesiunii și ca atare nu poate fi cuprinsă în calculul averii succesoriale, spre a fi supusă la taxele succesoriale.

3. Creanța femeii văduve pentru anul de doliu nu poate fi supusă la taxele succesoriale de oare ce și această creanță e datorită tot de succesiune. Tribunalul,

Având în vedere contestațiunea făcută de către D na Elena A. Carp, în calitate de tutrice legală a minorilor săi copii, la evaluarea succesiunii defunctului său soț Al. Carp făcută prin procesul verbal al d-lui controlor fiscal circumscripției I Botoșani, sub No. 1244 din 12 Decembrie 1904, prin care calculându-se activul succesiunii la suma de 39000 lei, iar pasivul la 15202 lei, se ficsează taxa de înregistrare pentru activul net rămas la suma de 750 lei 25 bani, conform art. 46 al. 2 și al. 7 legea timbrului pe motivele: 1) S'a cuprins în calculul activului suma de 15000 lei asigurarea făcută de defunct asupra vieții sale în beneficiul copiilor; 2) nu s'a dedus din pasiv valoarea trusoului constituit dotă contestatoarei la căsătoria sa; 3) 1200 lei veștminte și anul de doliu al contestatoarei și; 4) 2000 lei datorii tot contestatoarei pentru reparațiunile făcute la imobilul defunctului;

In ce privește întâiul motiv:

Având în vedere că defunctul Al. Carp, pe când trăia s'a asigurat pentru caz de moarte în beneficiul copiilor săi la societatea Română de asigurare «Generală» din Brăila cu polița No. 1189 din 1898 pentru suma de 15000 lei, care sumă a fost răspunsă tutricei minorilor la moartea tatălui lor; că chestiunea de a se ști este, dacă fiscul e în drept a percepe taxa de înregistrare la zisa sumă;

Pentru rezolvarea acestei chestiuni cată a examina însăși natura acestui fel de contracte;

Din natura și clausele contractului de asigurare asupra vieții, rezultă că el consistă din două operațiuni distincte: dintr'un contract cu titlu oneros, intervenit între asigurător și asigurat, și un contract cu titlu gratuit, intervenit între asigurat și beneficiar. Premiile alcătuiesc prețul contractului cu titlul oneros și sunt cu desăvârșire în afară de liberalitatea care o însoțește, pe când beneficiul celui de al treilea, care formează obiectul acestei liberalități e o gratificație, consistând nu în acele premii, ci în însuși capitalul datorit de asigurător sub rezerva plății premiilor la termenele stipulate;

Din pricina complexității acestui contract nu se poate susține că premiile sau beneficiul face parte din patrimoniul defunctului, de oare ce premiile devin proprietatea asigurătorului din momentul vărșării lor, iar capitalul asigurat constituie creanța beneficiarului din momentul morții asiguratului. Acest eveniment, odată îndeplinit, face contractul de asigurare desăvârșit în origina lui să fie susceptibil de imediată esecutiune prin îndeplinirea evenimentului ce-l condiționează, așa că, atât vărșămintele cât și capitalul asigurat negăsindu-se în patrimoniul asiguratului în momentul morții sale, nu se poate zice, în ipoteza când beneficiarul ar fi eredele asiguratului, că constituie un drept succesoral supus taxelor de înregistrare;

Din punctul de vedere al liberalității ce cuprinde față de cel de al treilea, contractul de asigurare asupra vieții nu poate fi asemănat nici unei donațiuni ordinare, atare liberalitate înfățișând un caracter *sui generis* ca una ce nu e supusă condițiilor intrenseci și de formă ale donațiilor. În adevăr, pe când într'o donațiune ordinară pentru ca contractul să fie perfect să cere ca donatarul să participe la dânsul, în contractele de asigurare asupra vieții această condițiune nu e cerută, iar liberalitatea e revocabilă în tot timpul vieții asiguratului fie în folosul unui al treilea, fie chiar a celui dântăi, beneficiarul ne-căstigând un drept esclisiv asupra sumei asigurate de cât în momentul morții asiguratului și atâta timp cât acest drept nu i-a fost revocat;

Deci nici din acest punct de vedere contractul de asigurare format de defunctul Carp nu poate fi supus la taxe. Chestiunea taxării unor asemenea contracte a făcut obiectul aceiași discuțiuni atât în Franța cât și în Italia. În Franța, unde materia acestor contracte nu'i legiferată, există controversă numai în materie de raporturi și reduciunii succesoriale asupra faptului de a se ști, dacă ceea ce se poate considera distras din patrimoniul defunctului sunt vărșămintele sau însăși capitalul asigurat, chestiune rezolvită în acest din urmă senz aproape de întreaga doctrină și jurisprudență franceză, iar în sensul raportării numai a vărșămintelor rezolvită în legislația italiană și română prin art. 477 Cod. com. român (453 italian);

Dar pentru ca asemenea contracte să fi putut fi taxate a trebuit să intervină în Franța legea din 21 Iunie 1875, care a stabilit că beneficiarii cu titlu gratuit a sumelor asigurate sunt supuși la drepturile de mutațiune după natura titlurilor și relațiunile lor cu defunctul conform dreptului comun;

În legislația italiană chestiunea a fost deslegată în sens contrar prin o circulară a Ministerului de Finanțe, oficial taxelor pe succesiuni din 30 Noembrie 1883, prin care printr'o rațională interpretare a legii se zice: a) că suma de plată de către societățile de asigurare nu poate și nici n'a putut vre-o dată să facă parte din patrimoniul defunctului, prin consecință nici o taxă de succesiune nu se poate percepe asupra sumei ce represintă creanța; b) că în ce privește taxa de înregistrare aceeași creanță nu se poate impune la o nouă plată, întru cât a fost odată plătită taxa după natura intrinsecă a contractului;

În lipsa unei dispozițiuni contrarii în legislațiunea noastră fiscală, asemănătoare în această privință cu dispozițiunile legii italiene, aceleași considerațiuni militează pentru a decide că odată cerințele legii timbrului satisfăcute prin plata taxei timbrului proporțional de 50% bani prescrisă de art. 31 al. 2 legea timbrului, la confecționarea contractului de asigurare, același contract nu mai poate fi supus a doua oară și la plata taxei de înregistrare în momentul îndeplinirii condițiunii (moartea asiguratului) care face executoriu un asemenea contract;

Din toate aceste puncte de vedere cată a decide că pe ne drept s'a cuprins de fisc suma asigurată în activul averii succesoriale a defunctului Carp pentru a o impune la taxe;

In ce privește motivul că nu s'a dedus din activul moștenirii suma de 8000 lei trusoul soției defunctului;

Din sentința acestui Tribunal No. 174/904, investită cu formula executorie, rezultă, că minorii au fost condamnați la plata acestei sume în baza contractului dotal, că întru cât dota consistind în obiectele mișcătoare prețuite prin actul dotal devine, în lipsă de stipulațiune contrarie, proprietatea bărbatului care conform art. 1245 Cod. civ. rămâne debitor de prețul lor, această creanță urmează a fi dedusă din activul succesoral ca una ce constituie o datorie a succesiunii;

În ce privește suma de lei 1200 încuviințată de același tribunal pentru anul de doliu, această sumă ur-

mează a fi și ea dedusă din activul succesiunii, potrivit dispoziției art. 1279 Cod. civ. care prevede că femeea, în caz cînd renunță la fructele dotei sale, are dreptul la alimente din succesiunea soțului său. De asemenea urmează a se deduce și lei 2000 cheltueli de reparațiune a imobilului defunctului Carp făcute de soție din averea sa proprie, anterior morții soțului său, sumă încuviințată prin aceeași sentință și datorită tot de succesiune;

Făcînd calculul tuturor sumelor care alcătuiesc pasivul succesiunii, se constată că acest pasiv, în care intră și plata capitalului dotal și a unor dări recunoscute de fisc, atinge cifra de 23402 lei, care scăzîndu-se din suma de 24000 lei valoarea după roluri a imobilului defunctului, rezultă un activ net de 598 lei la care fiscul are dreptul de a percepe taxa de înregistrare de 2% conform art. 46 din legea timbrului în sumă de 11 lei, 96 bani; că dar cată a se admite contestația în parte și a se condamna minorii reprezentanți prin tutricea legală, la plata acestei din urme sumi.

Pentru aceste motive redactate de d-l judecător de ședință Corneliu Botez, de acord cu concluziunile d-lui substitut de procuror, care a lăsat cestiunea la aprecierea Tribunalului;

Admitem în parte contestația;

(ss) M. I. Ciulei, Corneliu Botez.

JURISPRUDENȚĂ STRĂINĂ

CURTEA DE APEL DIN GAND, Secțiunea II

Audiența din 2 Iunie 1902

Președenția d-lui MEULENAERE, consilier

Stuart contra lui Focket

Căsătorie. — Demență. — Nulitate. — Colateralii. — Inadmisibilitatea acțiunii în anulare din partea acestor din urmă. — (Art. 146, 184 C. civ. fr., art. 129, 166 C. rom.).

Căsătoria contractată în mod regulat de un demont nu este inexistentă; ea este numai anulabilă, și colateralii nu sunt în drept a propune nulitatea ei.

Curtea,

Asupra motivului tras din inexistența căsătoriei pentru cauză de demență;

Avînd în vedere că, ori-care ar fi valoarea practică ce trebuie să recunoaștem teoriei actelor juridice inexistente, sprijinită de numeroși autori, care, în materie de căsătorie, găsește o basă aparentă în termenii art. 146 Cod. civ. (129 Cod. civ. rom.), este necesar de a restrînge această dispoziție la cazul cînd nu există absolut nici-un consimțimînt, combinînd-o cu principiile generale privitoare la credința ce merită actele stărei civile;

Considerînd că există căsătorie îndată ce există un act autentic care constată celebrarea ei conform legii;

Considerînd că, un asemenea act de celebrare face credință pînă la înscrierea în fals a declarațiunii făcute de contractanți că ei au voit să se însolească;

Considerînd că, în urma unui atare consimțimînt exprimat în mod legal, nu mai este permis de a dice că consimțimîntul lipsește, și că, dacă se susține că declarațiunea făcută este atinsă de un viciu, precum: demență, dolu, eroare sau violență, în asemenea caz nu există în realitate de cit o acțiune în anulare, întemeiată pe art. 180 C. civ. (162 C. rom.), care, în generalitatea sa, cuprinde toate cauzele fizice și morale destructive de voință, și în special demența;

Considerînd că materia nulității căsătoriei este în mod complet regulată de art. 180 C. civ. (162 urm. C. civ. rom.), și că interesul liniștei publice și a signu-

ranței familiilor nu permite de a întinde dreptul de a se ataca căsătoriile, în baza viciilor de consimțimînt, la alte persoane de cit acele limitativ determinate de art. 180 C. civ.;

Considerînd că, în caz de demență, dreptul colateralilor este în mod complet regulat de art. 174 C. civ. (155 C. rom.), dreptul lor mărginindu-se în a face opoziție, sub condiția de a provoca interdicția;

Considerînd, pe de altă parte, că ori-ce persoană, care este *integri status*, trebuie să fie, pînă la dovada contrară, considerată ca avînd usul facultăților sale intelectuale, și că acela care propune demența, în scop de a dovedi imposibilitatea absolută a unui consimțimînt liber și spontan, ar trebui să stabilească că, în momentul precis în care declarația consimțimîntului a fost făcută înaintea ofiterului stărei civile, autorul acestui consimțimînt era într-o stare de demență care nu avea nici un interval lucid;

Considerînd că ușor se poate înțelege că legiuitorul n'a putut să permită unor colateralii lacomi înșalați în speranțele lor, de a administra o probă atît de periculoasă și de delicată;

Pentru aceste motive, respinge, etc.

(Din *Sirey*, 1903. 4, p. 24).

Observație.—Decisia Curței din Gand, ce publicăm astăzi, este importantă. Ea pare a tăgădui o teorie aproape generalmente admisă atît de doctrină cit și de jurisprudență: teoria actelor *inexistente*.

Ca atare ea merită citeva cuvinte de observație, prin care vom căuta să restabilim adevăratele principii asupra acestei delicate și spinoase materii.

Autorii vechi și primii comentatori ai Codului civil nu vorbesc de acte inexistente.

Teoria actelor inexistente a fost formulată pentru prima oară de Zachariæ, de pe catedra de la Heidelberg⁽¹⁾, în cit este curios de a vedea că tocmai un Neamț a trebuit să deschidă ochii comentatorilor francezi asupra Codului Napoleon.

De și prin cuvîntul *nulitate* legiuitorul înțelege atît împrejurările care împiedică contractul de a avea ființă, cit și acelea care-l viciează numai, și de și el confundă elementele necesare pentru *existența* contractului cu acele cerute numai pentru *validitatea* lui (cpr. art. 948), totuși teoria lui Zachariæ rezultă implicit din mai multe texte ale Codului civil.

Ast-fel, art. 129, dîcînd: că *nu este căsătorie, cînd nu este consimțimînt*, înțelege a dice că căsătoria, în asemenea caz, este *inexistentă*. «Considerînd, dice foarte bine Curtea noastră supremă, că de cite-ori nu există consimțimînt, nici actele nu pot avea existența lor juridică»⁽²⁾.

Curtea din Toulouse admite aceeași soluție cînd pune în principiu că nulitatea care rezultă din lipsa de consimțimînt nu trebuie confundată

⁽¹⁾ Vezi Zachariæ (ed. Massé-Vergé), I, § 35, p. 45.

⁽²⁾ Cas. rom. Bulet. S-a I, 1878, p. 338.

dată cu viciul de consimțimint; căci în cazul întâi, contractul este nul de drept, în sensul de *inexistent*, iar în cazul al doilea, el este numai *anulabil*⁽³⁾.

Art. 961 admite, de asemenea, implicitamente teoria actelor inexistente, când ține că convenția făcută prin eroare, violență sau dol, nu este *nulă de drept* (adecă *inexistentă*), ci numai anulabilă.

În fine, aceeași teorie mai rezultă încă din art. 966, 1168, 1311, etc.

Intr'un singur text, legiuitorul vorbește de acte *fără ființă* (inexistente), și anume în art. 448, dicând că actele făcute de un interzis în urma publicațiunii de interdicțiune, sau fără asistența consiliului judiciar, sunt de drept socotite ca *fără ființă*, însă expresiunea de astă dată este inexactă, pentru-că tocmai aceste acte nu sunt inexistente, ci numai anulabile⁽⁴⁾.

Așa dar există, în drept, acte *nule* sau *inexistente* și acte *anulabile*.

Iată cum un autor justifică această distincțiune, datorită, precum am văzut, lui Zachariae:

«De même qu'un être vivant est constitué par la réunion de certains organes essentiels, indispensables à son existence, de même, l'acte juridique est un composé d'éléments constitutifs, aussi nécessaires et essentiels à sa formation que les organes à l'existence des êtres animés. Si l'un de ces éléments fait défaut, l'acte juridique ne peut pas naître. Si, au contraire, ces éléments sont réunis, l'acte est régulièrement formé et susceptible de produire ses effets»⁽⁵⁾.

Actul juridic inexistent este, deci, acela căruia îi lipsește una din condițiile substanțiale necesare formațiunii sale; de unde și denumirea impropriu întrebuințată de unii autori *de act radical sau substanțial nul*.

Actul este inexistent în mai multe cazuri:

1° Când convenția ce constată este lipsită de obiect (art. 1311);

2° Când nu există consimțimint (art. 129);

3° Când există lipsă sau falsitate de cauză, ori o cauză ilicită (art. 966);

4° Când nu s'au observat formele substanțiale prescrise de lege pentru formarea unui contract solemn (de exemplu: o donațiune, o convenție matrimonială, o ipotecă), etc.

5° Când convenția intervenită între părți violează o prescripție sau o prohibiție de ordine publică⁽⁶⁾.

(3) C. Toulouse, D. P. 86. 2. 73.

(4) Cpr. Laurent, V, 305, 307 și XVIII, 532; T. Huc, III, 517; Planiol, I, 2640, 2641; Bendant, Cours de dr. civ. fr., II, 976; Aubry et Rau, I, § 127, p. 807, text și nota 2 (ed. a 5-a); Dalloz, Nouveau C. civ. annoté, I, art. 502, No. 116, și toți autorii.

(5) Capitant (profesor la Grenoble), Introduction à l'étude du droit civil (Notions générales), p. 251 (ed. din 1888).

(6) Cpr. Répert. Sirey, Nullités, 5, și autorii citați acolo.

Teoria actelor inexistente și anulabile, astfel formulată este generalmente admisă de doctrină⁽⁷⁾, și nu este fără interes.

În adevăr, între actele nule sau inexistente și acele anulabile numai, există următoarele deosebiri:

1° De câte-ori actul este inexistent sau fără ființă, nulitatea fiind radicală, va avea loc de drept fără a fi dobândită prin justiție; ea va fi numai declarată ca preexistentă, în caz de contestație, ceea ce însemnează că justiția va declara că actul n'a avut nici-o dată ființă;

2° Toate părțile interesate vor putea să se prevaleze de inexistența actului, fie pentru a se sustrage de la executarea lui, fie pentru a desfășura executarea, la caz când ea ar fi avut loc, ceea ce însemnează că nulitatea este *absolută*;

3° În fine, nici timpul, nici voința părților n'ar putea să valideze o convenție inexistentă, pentru că neantul nu poate fi confirmat. Ea va trebui deci să se refacă cu formele obicinuite (art. 1168). *Quod nullum est confirmari nequit*. Art. 1310 din Codul italian este formal în această privință. «Non si possono sanare, dice acest text, *con verun atto confermativo i vizzi de un atto nullo in modo assoluto per difetto di formalità*». Art. 1167, § ultim face excepție de la acest principiu în privința moștenitorilor dăruitorului, cari în urma morții acestuia din urmă, pot confirma atât în mod expres cât și tacitamente, o donațiune nulă în privința formelor. Moștenitorii au deci, un drept mai mare de cât autorul lor. Aceasta este curat o anomalie⁽⁸⁾.

(7) Veți T. Huc, I, 201; II, 12; VII, 10 și VIII, 187 și 276; Planiol, I, 345 urm., p. 140 urm. (ed. a 2-a). Capitant, op. și loco supra cit. Aubry et Rau, I (Introduction), § 37, p. 180 (ed. a 5-a), și V, § 450, p. 6, text și nota 5 (ed. a 4-a); Laurent, I, 71; II, 269; XV, 450, 451, 465; XVIII, 531; XXVIII, 133 urm., etc. Répert. Sirey, Mariage, 699 urm. și Nullités, 2 urm.; Pand. fr., Oblig., 7002 urm.; Demolombe, II, 240 urm.; XXV, 41 și XXIX, 21 urm.; Larombière, Oblig., IV, art. 1304, No. 11 urm.; Vigier, II, 1063; Thiry, II, 565, și III, 92, 94; Marcadé, IV, 883; Arntz, III 261 urm. Mourlon, II, 1462 urm.; Massé-Vergé, I, § 35, p. 45; Demante et Colmet de Santerre, V, 261, 262; Bufnoir, Propriété de contrat, p. 646 urm. (ed. din 1900); Boissonade, Projet du C. civ. pour l'Empire du Japon, II, p. 53 urm.; Baudry, II, 795, 854 și 1148. Baudry et Barde, Oblig., I, 26 și 316. Baudry et H. Fourcade, Des personnes (Mariage), II, 1680 urm., p. 273 urm. (ed. a 2-a); Baudry et Tissier, Prescription, 589 urm. (ed. a 2-a); Giorgio Giorgó, Teoria delle obbligazioni nel diritto moderno italiano, VIII, 143. Ar. Pascal, Gazeta Tribunalelelor, anul 1862, No. 59, etc.

(8) Veți în această privință observația noastră, care întovărășește o decizie recentă a Curței de casație, publicată în Curierul Judiciar din 1903, No. 84. Prin această decizie, Curtea supremă decide, cu drept cuvint, că moștenitorii dăruitoru-

De cite-orî, din contra, convențiunea este numai *anulabilă*, anularea trebuie să fie cerută și dobîndită în justiție, și aceasta numai de partea care era incapabilă, sau a cărei consimțimint era viciat. Cu alte cuvinte, nulitatea nu mai este de astă dată absolută, ci relativă; iar viciul convențiunei anulabile poate fi acoperit prin o confirmare tacită sau expresă (art. 1162, 1190), și faptul părții interesate de a lăsa să treacă timpul cerut pentru exercițiul acțiunei în anulare, fără a exercita acest drept, echivalează cu o confirmare (art. 1900).

Precum vedem, teoria actelor inexistente și anulabile nu este numai o discuțiune de cuvinte. Ea se întemează pe interese serioase. De aceea autorii o admit aproape fără șovăire ⁽⁹⁾.

Ea are o aplicație practică mai cu seamă în materie de căsătorie, condițiile esențiale pentru existența acestui contract fiind: 1° deosebirea de sex ⁽¹⁰⁾; 2° un consimțimint exprimat; 3° și celui pot, în urma morței lui, confirma o donațiune chiar neacceptată de donatar. Lucrul se pare cam straniu, și trib. de Tutova hotărîse chiar contrarul; însă nu avem ce face, această anomalie rezultă din art. 1167, § ultim.

⁽⁹⁾ Cu toate-acestea, unii o admit fără a-i da însemnătatea ce i se cuvine. Iată cum se exprimă, în această privință A. Tissier (nota în Sirey, 1903. I, p. 259, col. 1): «Nous croyons que la distinction des actes nuls et des actes inexistents, que les rédacteurs du Code civil n'ont pas connue, et qu'ils ont négligée comme inutiles, n'est pas à vrai dire inexacte dans son principe; mais nous croyons aussi qu'elle a été considérablement exagérée par la doctrine, et qu'elle n'a que des intérêts pratiques tout à fait exceptionnels et sans grande importance».

⁽¹⁰⁾ Deosebirea de sex este atât de esențială căsătoriei, în cât legiuitorul nu și-a dat osteneala de a o mai spune. Art. 63 din Codul Calimach și 44 din Codul austriac o prevăd, cu toate-acestea, anume: «In dem Ehevertrage, dice Codul austriac, *erklären zwei Personen verschiedenen Geschlechtes gesetzmässig ihren Willen, in unzertrennlicher Gemeinschaft zu leben, Kinder zu zeugen, sie zu erziehen, und sich gegenseitigen Beistand zu leisten*». Căsătoria este un contract perpetuu, dice, de asemenea, art. 1056 din Codul civil portughez, făcut între două persoane *de sex osebuit*, în scop de a constitui o familie legitimă. Căsătoria nu poate fi legalmente contractată, dice Curtea de casație din Franța, prin o decizie recentă (6 Aprilie 1903), de cât între două persoane, *una de sex masculin și alta de sex feminin*, așa că existența sa este subordonată îndoitei condițiuni ca sexul fie-cărui din soți să fie de recunoscut și să difere de acela al celui-l'alt soț.

Dar, dacă aceste două condiții sunt neapărate pentru existența căsătoriei, ele sunt în același timp suficiente, și, de cite orî ele există, lipsa, slăbăciunea sau imperfecțiunea organelor caracteristice sexului sunt fără înrîurire posibilă asupra validității căsătoriei; din acestea poate rezulta numai o stare de neputință naturală sau accidentală, și Codul civil, spre deosebire de vechia legislațiune, și în scop de a înlătura incertitudinile, dificultățile și scandalurile la care ar da

brarea înaintea unui ofițer al stărei civile ⁽¹¹⁾.

Va să dică lipsa totală de consimțimint face ca căsătoria să fie *inexistentă*, iar nu numai *anulabilă*. Or, dementul, fie el interzis sau neinterzis, nu poate consimți atunci cînd nu se găsește într'un interval lucid, pentru-că el nu are voință. *Dementis nulla est voluntas*.

Căsătoria dementului fiind deci inexistentă, orî-ce parte interesată, chiar el însuși, prin urmare și colateralii, pot cere ca justiția se declare ca căsătoria care există numai în aparență, este lipsită de unul din elementele sale substanțiale, și prin urmare, n'a avut nici o dată ființă.

În acest sens se pronunță majoritatea autorilor ⁽¹²⁾. În consecință, nu putem admite soluția Curței din Gand, de și ea a fost consacrată atât de Curtea din Bordeaux cit și de Curtea de casație din Franța ⁽¹³⁾.

D. Alexandresco

naștere stabilirea lor, nu a conferit pentru această cauză o acțiune în anulare. Pe de altă parte, adăogă decizia menționată, cererea de anulare a căsătoriei nici nu s'ar putea întemeia pe un pretins viciu al consimțimintului, fiind-că, în asemenea caz, eroarea nu cade asupra persoanei unuia din soți, ci asupra calităților sale fizice. Prin urmare, încheie această remarcabilă decizie, când femeia, lipsită de organe genitale interne, presintă toate aparențele exterioare ale sexului feminin, acțiunea în anulare a căsătoriei nu poate fi exercitată de bărbatul său. Veți *Pand. Period.* anul 1903, I, p. 380, 381 și *Dreptul* din 23 Noembrie 1903, No. 76.—*Contră*: T. Huc, II, 79. Cpr. în acest din urmă sens art. 107 C. italian. Veți asupra chestiunei controversate de a se și dacă neputința poate fi invocată ca o cauză de anulare a căsătoriei, adnotația ce am publicat asupra unei decizii a Curței de casație din Viena, în *Dreptul* din 1900, No. 54, pag. 443.—Dar, dacă neputința nu este în genere o cauză de anulare a căsătoriei, ea poate fi un motiv de divorț. Veți trib. Covurului și C. Galați, *Curierul Judiciar* din 1899, No. 36 și din 1901, No. 48. Veți în această privință și adnotația ce am publicat asupra unei decizii a Curței de casație din Franța, reproducă în *Curierul Judiciar* din 1900, No. 8.—*Contră*: C. București și trib. Teleorman, *Curierul Judiciar* din 1901, No. 26 (cu observația noastră).

⁽¹¹⁾ Cpr. T. Huc, II, 124; Planiol, III, 339—345; Marcadé, I, 620, p. 428; Laurent, II, 270 urm. Aubry et Rau, V, § 450, p. 5; F. Herman, *C. civ. annoté*, I, art. 180, No. 3.

⁽¹²⁾ Veți Aubry et Rau, V, § 451 bis, p. 10; Massé-Vergé, I, § 110, p. 169; Demolombe, III, 246. Laurent, II, 443; T. Huc, II, 16; Baudry et H. Fourcade, *Des personnes*, II, 1683 și 1691; Demante et Colmet de Santerre, I, 262 bis I. Marcadé, I, 520; Glasson, *Du consentement des époux au mariage*, 116 și 143. În același sens: Trib. Gand și C. Alger, D. P. 47. 3. 24. D. P. 55. 2. 342. Veți asupra acestei controverse, Répert. Sirey, *Mariage*, 922 urm.

⁽¹³⁾ Veți Sirey, 84. 2. 204; Sirey, 87. 1. 461. D. P. 88. 1. 161; Planiol (III, 345) aprobă această jurisprudență. «Les colatéraux apportent tant de passion à attaquer un mariage qui a renversé leurs espérances et leurs calculs, dice acest autor, qu'il y a avantage pratique a leur refuser l'action en nullité, comme l'a fait la Cour de cassation».